

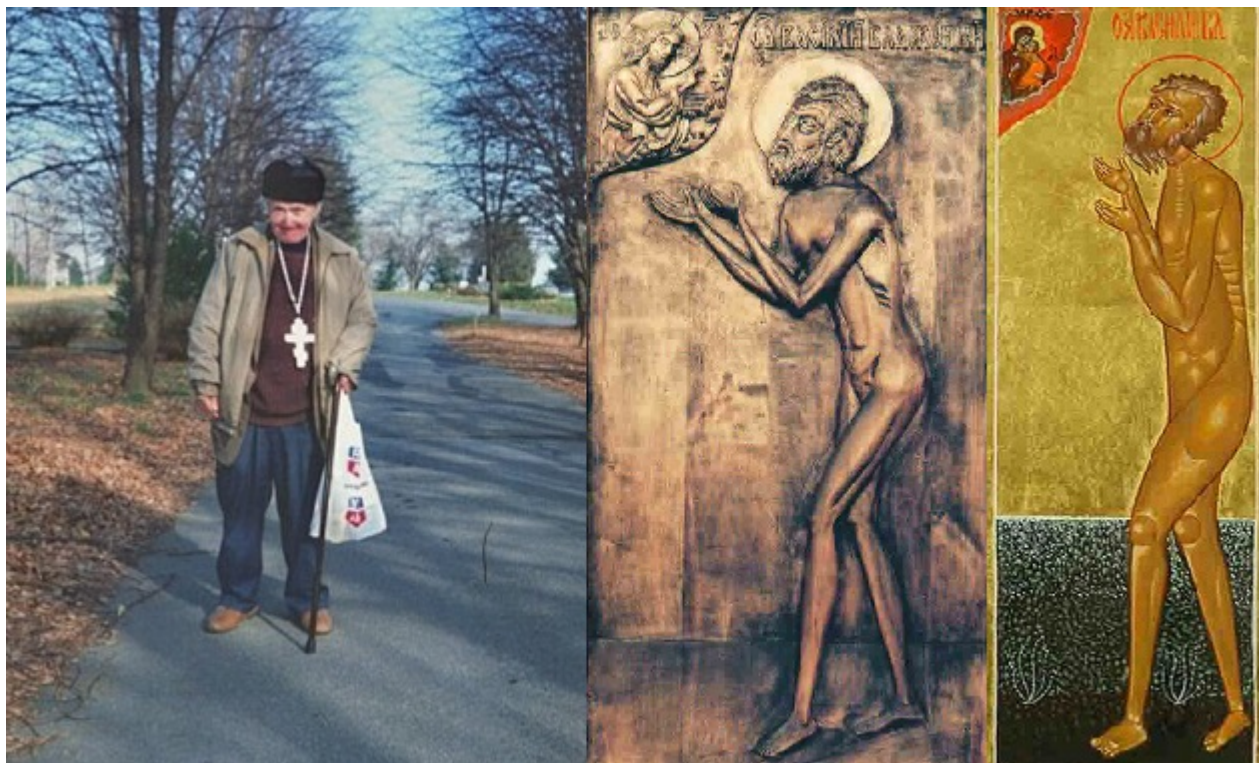
Δια Χριστόν Σαλοί: Σκανδαλώδης Συμπεριφορά & Αυθεντικός Βίος

Ορθοδοξία / Ηθική

αρχιμ. Παύλος Παπαδόπουλος

Αφού εξετάσαμε τη βίωση της ελευθερίας του ήθους στο παράδειγμα των διά Χριστών σαλών (προηγούμενο άρθρο: <https://www.remptousia.gr/?p=57583>), προχωρούμε στο σημερινό απόσπασμα από την ενδιαφέρουσα εργασία του αρχιμ. Παύλου Παπαδόπουλου, στη μελέτη της επίτευξης ενός άκρως παραδόξου κατορθώματος: του συνδυασμού μιας σκανδαλώδους εξωτερικής συμπεριφοράς με μία αυθεντική εσωτερική πνευματικότητα.

2. Η Ποιμαντική των δια Χριστόν σαλών:

Κάλεσμα σε αυθεντικότητα του χριστιανικού βίου μέσω σκανδαλώδους συμπεριφοράς

Ο δια Χριστόν σαλός όπως είδαμε και στις προηγούμενες παραγράφους, εργάζεται δραστήρια για την επανασύνδεση του πλησίον του με τον Χριστό, στηριζόμενος στα πολύμορφα «χαρίσματά» του[1]. Για να γίνεται οδηγός ανθρώπων, κατέχει όχι μόνο σώας τας φρένας του, αλλά και μια δυνατή προσωπικότητα. Επειδή συμπεριφέρεται όπως εμπνέει το Πνεύμα, δεν μπορεί κανείς να του ζητήσει λογαριασμό για τις πράξεις του. Η μάσκα της τρέλας τον κάνει ελεύθερο από την ανθρώπινη τιμή. Είτε ψάχνοντας για περιφρόνηση, είτε σαν επακόλουθο μιας θεϊκής ανεξέλεγκτης έμπνευσης, οι πράξεις του καταπατούν τους κανόνες της καλής συμπεριφοράς, κάποτε ακόμη και της πιο υποτυπώδους.

Μπορεί ο σαλός να μην τηρεί τους κανόνες της Εκκλησίας περί νηστείας και λατρείας, τρώγοντας κρέας δημόσια τη Μεγάλη Εβδομάδα[2], όμως δεν είναι σχισματικός ή αιρετικός. Αντίθετα, κάτω από το κάλυμμα της μωρίας, μετατρέπει Εβραίους[3] και αιρετικούς[4] σε χριστιανούς πιστούς και θεραπεύει δαιμονιζόμενους. Κατά τον καθηγητή Χρ. Γιανναρά[5]: «αυτή η πρόκληση του σκανδαλισμού των ευσεβών θυμίζει την “προκλητική” κατάλυση του Σαββάτου από τον Χριστό: την ανάληψη της ευθύνης για την “ἄρση τοῦ κραββάτου” από τον παραλυτικό[6], την κάλυψη των μαθητών που “ἤρξαντο τίλλειν στάχυας και ἔσθιεν” την ημέρα του Σαββάτου[7] ή που “ἤσθιον ἄρτους κοιναῖς, τοῦτ’ ἔστιν

άνιπτοις χερσίν”»[8].

Όμως, όπως ο Χριστός δεν καταλύει το Νόμο, αλλά φανερώνει την υπέρβαση του Νόμου στα όρια της Βασιλείας, έτσι και ο διά Χριστόν σαλός (π.χ. άγιος Συμεών) είναι πολίτης της Βασιλείας, όπου ενσαρκώνει στο πρόσωπό του την υπέρβαση που είναι σκάνδαλο μόνο για όσους ζούμε ακόμα με την ανάγκη του νόμου και με την ανάγκη της υποταγής, γιατί δεν έχουμε φτάσει ή αγνοούμε το «τέλος» του νόμου που είναι η ελευθερία των αγίων[9], η ελευθερία που προσφέρει η εν Χριστώ αγάπη.

Στους βίους των σαλών αγίων πολλές φορές αφήνεται το ενδεχόμενο της μη συμμετοχής τους στην λατρευτική ζωή της Εκκλησίας[10], ενώ οι διηγήσεις είναι γεμάτες με εμπειρίες φωτισμού και θεοπτίες[11]. Στα μάτια των πολλών φαίνονται δαιμονισμένοι, καταραμένοι, να μην έχουν σχέση με τίποτα ιερό, ενώ για τους ελάχιστους ήταν πνευματικοί καθοδηγητές. Σ’ αυτό το σημείο, μάλιστα, έγκειται η αιτία της εμφάνισής τους, δηλ. η αντιπαράθεση ανάμεσα στη εξωτερική και την εσωτερική τους ύπαρξη[12]. Φαίνονται βέβηλοι και ασεβείς, αλλά στην ουσία είναι όσιοι και θαυματουργοί. Θέλουν να δείξουν στους άλλους πώς να αναβιώσουν τη λατρεία κατά βάθος, στην καρδιά, πώς να ζήσουν το μυστήριο την αγάπης του Θεού, να κατανοήσουν το είναι της Εκκλησίας και να μην αρκесθούν στα φαινομενικά, από τους τύπους να περάσουν στην ουσία.

Γι’ αυτό το σκοπό, ανέλαβαν τις αμαρτίες των συνανθρώπων και δέχτηκαν κάθε είδους εξευτελισμούς και ταπεινώσεις. Ο καθ. Χρ. Γιανναράς επισημαίνει πως: *«Αυτή ή έκούσια άποδοχή τών συκοφαντιών δεν ήταν για τους μοναχούς μόνο μια άφορμή ταπείνωσης, αλλά βασιζόταν και στην πεποίθηση για τήν κοινότητα τής άμαρτίας, για τὸ σταυρὸ τής καθολικῆς πτώσεως και άποτυχίας τοῦ ανθρώπου, που σηκώνει ή Εκκλησία»* [13].

Ο άγιος Συμεών γινόταν ταραχοποιός στη Έμεσα μη τηρώντας τις «τάξεις» της Εκκλησίας, πειράζοντας τους «πιστούς» μέσα στην εκκλησία, ρίχνοντάς τους καρύδια, σβήνοντας τις καντήλες και κάνοντας φασαρία την ώρα της λειτουργίας[14]. Φαίνεται να παίζει το ρόλο του δαιμονισμένου στην συνείδηση των άλλων, αυτό όμως δεν συμβαίνει χωρίς σκοπό, δεν είναι τυχαίο, ο σαλός ξέρει καλά τα της Εκκλησίας, εφόσον η αποστολή του είναι να σώσει τους άλλους[15] και με την ευρύτερη έννοια να σώσει τους πιστούς που απαρτίζουν την Εκκλησία.

Βλέπει, λοιπόν, «πιστούς - εκκλησιαζομένους» δίχως εκκλησιολογική συνείδηση. Ναι μεν μπορεί να «τηρούν» την τάξη και τους κανόνες «εὐσχημόνως και κατὰ τάξιν»[16], αλλά δεν μπορούν να αγγίξουν την πνευματικότητα του μυστηρίου. Γι’ αυτούς η Εκκλησία δεν είναι βίωμα, αλλά μία συνήθεια, μία «ρουτίνα», ένας χώρος εκδηλώσεων και τελετών, ένας τόπος συνάντησης μεταξύ τους και όχι με το Θεό, τόπος χωρίς καρδιακή προσευχή, χωρίς Πνεύμα, που μοιάζει με τόπο

ειδωλολατρίας[17].

Ο σαλός ήθελε ακριβώς να επαναφέρει την Εκκλησία στην ιδανική και μοναδική της πραγματικότητα ως σώμα Χριστού. Γι' αυτό το λόγο επιχείρησε να σπάσει το κατεστημένο, την συνήθεια, να συντρίψει τους τύπους, την δήθεν ευταξία, τον ευσεβισμό των εκκλησιαζομένων, να αποσπάσει την προσοχή με τα καμώματά του και βλέπουμε ότι το κατάφερε. Όλοι τον κυνηγούν, κανένας απ' αυτούς τους δήθεν προσευχομένους δεν ήταν πραγματικά προσηλωμένος στη λειτουργία, όλοι θύμωσαν και τον έβγαλαν έξω και τον έδεσαν μέχρι που κόντευε να πεθάνει, «Πολλῶ οὔν κόπω ἐξενεγκάντων αὐτὸν, [...] οἳ καὶ ἔδωκαν αὐτῷ πληγὰς εἰς θάνατον»[18].

[1] Βλ. ROCHAU V., «Que savons-nous des fous -pour-le Christ», Rev. *Irénikon*, 53, 1980, p. 350.

[2] «Ἀπὸ πρωΐ τῇ ἀγία πέμπτῃ ἐκαθέζετο εἰς τὸν ἰτράν, τρώγων, ὥστε ἔσκανδαλίζοντο οἱ θεωροῦντες αὐτὸν», ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστὸν σαλός, PG 93, 1728A. Βλ. επίσης, ΓΙΑΝΝΑΡΑ ΧΡ., *Η ελευθερία του ήθους*, ο. π., σ. 94.

[3] «Ἡ βαπτίζη ἢ πρὸς αὐτὴν ἔχεις», ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστὸν σαλός, PG 93, 1724 B.

[4] Ο Λεόντιος τονίζει ότι το να είσαι αιρετικός σημαίνει να είσαι εκτός Εκκλησίας, ενώ γίνεσαι μέλος της Εκκλησίας όταν κοινωνάς, «εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μου κοινωνεῖτε». ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστὸν σαλός, PG 93, 1724A.

[5] Βλ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ ΧΡ., *Η ελευθερία του ήθους*, ο. π., σ. 94.

[6] Ιω. 5, 1-16.

[7] Μθ. 12, 1-8.

[8] Μκ. 7, 1-16.

[9] Βλ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ ΧΡ., *Η ελευθερία του ήθους*, ο. π., σ. 94.

[10] Η πατερική γραμματεία περιέχει πολλές μαρτυρίες περί ασκητών που δεν κοινωνούσαν σωματικώς. Βλ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΒΑΣΙΛΑ, *Είς την θείαν Λειτουργίαν*, SC. 4, bis, σ. 242.

[11] ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, *Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστόν σαλός*, PG 93, «Μὴ νυστάξητε, ἵνα μὴ χλιανθῆ τὸ περικαῖον ὑμῶν τὰς καρδίας πῦρ», στ. 1680Α, «σφαίρας πυρός ἀνερχομένας ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν», στ. 1732C, και 1724Α.

[12] «Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ «ἄλλου κόσμου» εἶναι ἀντίθετη ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ κόσμου τοῦτου. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ «ἄλλου κόσμου», πρέπει μὲ τὴ ζωὴ του νὰ δείξει αὐτὴ τὴν ἀντίθεση. Ἔτσι ὁ Σαλός, συνδυάζοντας τὴ μεγαλύτερη αὐτοεγκατάλειψη καὶ αὐτοταπείνωση μὲ τὸν μεγαλύτερο ἥρωισμό, προσπαθεῖ νὰ ἀνατρέψει τὰ κατεστημένα ὅταν αὐτὰ δέν ἐξυπηρετοῦν ἀνώτερους σκοπούς καὶ κατανοοῦν κενὸ γράμμα μίας φορμαλιστικῆς ἠθικῆς καὶ ἐνός κοινωνικοῦ εὐπρεπισμοῦ». Βλ. BENZ E., «Heilige Narrheit», *Periodico Kyrios* 3, 1938, p. 42.

[13] Βλ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ ΧΡ., «Οἱ Κατὰ Χριστόν Σαλοὶ καὶ ἡ ἀρνήση τῆς αντικειμενικῆς ἠθικῆς», *Χριστιανικὸν Συμπόσιον Δ΄*, Αθήναι 1970, σ. 67.

[14] «Τῆ ἐπαύριον Κυριακῆς οὔσης ἔλαβεν κάρυα καὶ εἰσηλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς λειτουργίας καρυδίζων καὶ σβύννων τὰς κανδήλας, ἐλίθαζεν τὰς γυναῖκας τοῖς καρυδίοις,... ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι ἔστρεψεν τὰ ταβλία τῶν πλακουνταρίων». Βλ. ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, *Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστόν σαλός*, PG 93, 1708D.

[15] «ἀπέλθωμεν, σώσωμεν καὶ ἄλλους», ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, *Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστόν σαλός*, PG 93, 1704Α. Το χωριο αὐτό φανερώνει το εκκλησιαστικὸ φρόνημα του σαλού, που εἶναι ἡ αγάπη προς τους ἄλλους.

[16] Α΄ Κορ. 14, 40.

[17] «Το πὼς κατάντησε ἡ εκκλησιολογία νὰ περιορίζεται μόνο ἐντός του ναοῦ, μέσα στις πέτρες, μοιάζει με τυπολατρία ἢ καλύτερα ειδωλολατρία» Βλ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ ΧΡ., *Ἡ ειδωλολατρία τῆς σύγχρονης πνευματικότητος, Ἄσκηση αὐτοσυνειδησίας*, εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 55-77.

[18] ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, *Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστόν σαλός*, PG 93, 1708D.

[19] «Ὁ πνευματικός ἀνακρίνει μὲν τὰ πάντα, αὐτός δέ ὑπ' οὐδενός ἀνακρίνεται» (Α' Κορ. 2, 15). Ο χαριτωμένος εἶναι μια κατάσταση που πρώτιστα αναφέρεται στον εσωτερικό «τῆς καρδίας ἄνθρωπο, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πνεύματος, ὃ ἔστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής», (Α' Πέτρ. 3, 3 — 4). Σχολιάζει η Τατιάνα Γκορίτσεβα: «Ένας ἄνθρωπος μπορεῖ νά γίνει ἀντικείμενο μελέτης καί ἐξετάσεων. Μπορεῖς νά τόν μελετήσεις, νά μάθεις πολλά ἀπ' αὐτόν... Κανείς ὅμως δέν μπορεῖ νά κρίνει ἕναν Ἅγιο... (διότι) Ἀγιότητα σημαίνει κατ' ἐξοχήν ἐσωτερικότητα». Βλ. ΓΚΟΡΙΤΣΕΒΑ Τ., «Η τρέλλα νά εἶσαι Χριστιανός», Freiburg, 1985, σ. 37.

[20] Κολ. 3, 11.

[21] «Τι καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἦν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν», Α' Κορ. 15, 30-31.

[22] ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ, *Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ διὰ Χριστόν σαλός*, PG 93, 1725C.

<http://bit.ly/18FlxDL>